

MARKESAREN ALABA

BIGARREN EKITALDIA

Agertokia uriko enparantza nagusia. Agertokiak plaza-kutsu izan dezan, gibelean, adibidez, eliza eta saiets batean udaletxea bere arkupe ta guzi ager bitez.

LENENGO JARDUNALDIA

LUIXA eta ANDRE JOXEPA

ANDRE JOXEPA.—Dirudinez, Agata berearekin atera dun.

LUIXA.—Ez niñan, ba-ezpa'da ere, oraindik kukurrukurik joko. Markes jaun-andreak azari aundiak ditun eta auskalo zer burubide dabilkiten beren egitekoan.

ANDRE JOXEPA.—Boskarren illabetea ba-dun Joxe Migel Salamanca'ra bialdu zitenala estudiantzera eta ontaz aurrera itzekoak izango al-ditun!

LUIXA.—Orra ba, Joxepa, etzekiñat nik zer esan. Mutillari beren alabarekin ezkontzeko jarri zioten baldintzak oso kezkatu rik naukatxion. Salamanca'ra joan bear omen ziñan estudiantzera pixkabat ere edukatzeko eta buruz jatzeko... Zelan esaten diote ba orain? (*Ezin asma.*) Zera... dun, kulturadun gizona izateko alegia, iñoren aurrean ez-jakiñarena egin ez dezan, nunbait. Aundikien artean lotsagarri bai omen da gu bezalako ezjakiñak eta landugabeak izatea... Baiñan, Joxepa, neri esango didan, bizi guztian tutik estudiantu ez diñan mutillak, erderaz deusik jakin gabe gaiñera, zer egiteko zeukan Salamanca'n?

ANDRE JOXEPA.—Arrantzan egin... Besterik ba'al-zekiñan ba, Joxe Migel'ek?

LUIXA.—Arrantzan egin ez, Joxepa, Salamanca'n itxasorik ezpaitze gon ortarako. Arrantzak, bai, egingo dizkin arek galantak, gure ukulluko astuaren moduan.

- ANDRE JOXEPA.—Ixtudianteen artean arrantzaka asten baldin ba'dun, a ze makillazuak artu bear ditun.
- LUIXA.—Bai, orixe. Bere ikaslagunen iseka ta burlak burutzen bakarrik naiko kalbario izanen din. Kultura baiño, sufrimentua zer dun obeto ikasiko din gizajoak...
- ANDRE JOXEPA.—Eta ezin al-zitenan mutilla, Donosti'ra, Bergara'ra, Oñati'ra edo beste erreko toki batera bialdu, edukaziño eta estudio pixkabat eman nai ba'zioten?
- LUIXA.—Bai zera! Baldintza orrekin bakarrik amor eman zitenan neskaren gurasoak. Eztakin ondotoxo zelako trumoiak ibilli itunan auzi au erabaki artean. Markes jaun-andreak bere onetik aterra itunan Peru jaunak maiteminduen berri ziotenean. Sumin-sumin eginda, neskari, Joxe Migel'engana geiago ez urbiltzeko agindu ziotenan eta etxetik ateratzen ere gal-erazi ziotenan laguntzalle batekin izan ezik. Peru jaunak ikaragarriak esan zizkian markex petralai, kristauak ere etzerala orrela jokutzen zutenak, arrokeria beste gizalegerik etzutela eta abar... Azkenerrako ordea, neskaren osasun-ezak ikaratu zizkiñan. Jateko ganorik ez, egunean baiño egunean goibelago ta medarrago, izketan ere ezin egin erazi... Zer nai dun, Joxepa? Nik ba-zekiñak zerbait amodio kontuan, asko sufritu baidiñat nire gaztetan itxaropenik gabeko maitasunetan eta Agata'ri gertatutakoak ez natxion batere arritzen. Ni ere ala egon niñunan, jankar eta nakar, ziaro pattalduta eta iltzeko desiotan sarri... Orra ba, alaba itxura ontan ikusita, gurasoak ziaro larritu itunan eta medikuari ots egin ziotenan. Baita onek garbi itz egin ere. Alegia, neska galdu nai ezpa-zitenan, amor emateko beren seta gaiztoari eta Joxe Migel'ekin ibiltzen uztekotan pozaren pozez ziaro pizkortuko zela.
- ANDRE JOXEPA.—Peru jaunak eragingo zionan medikuari orrela itz egiteko, lagun aundiak baiditun...
- LUIXA.—Eztiñat ezetzik esango, baiñan, neska aren planta ikustea aski omen unan edonor ikartzeko. Arpegia zuri-zuri eta matrail ezurrak agirian jarri omen zitzaizkionan...
- ANDRE JOXEPA.—Norik kontatu dizkin ipui oiek denak?
- LUIXA.—Kalamax'ek esan zizkidanan. Ba-dakin, orain laguntasun aundia zeukanagu alkarrekin.
- ANDRE JOXEPA.—Bai zera! Neska gaziataz aseta, neska zaharren atzetik asi al-dun, apika?
- LUIXA.—Kalamax neska zaharren atzetik? Ederki eman ere! Oraindik etzaion burutik egin alproja zahar orri... Baiñan, ba-dakin, Kalamax'ek bere laguntasuna eskeiñi zidan Inaxi berenganatzeko eta berak, trukean, beste zerbait agindu zidanan...
- ANDRE JOXEPA.—Baiñan, lenago ez al-intzanan tratuan nire alabarrekin?

LUIXA.—Bai, ala niñunan, baiñan, neri oker atera zitzaidalako Joxe Migel bereganatzea, Inaxi'k etzidanen geiago lagundu izan nai Goñi-zahar nireganatzen eta orain lanbide ori Kalamax'ek agindu zidan.

ANDRE JOXEPA.—Alperrik ibilliko aiz bada nire alaba Kalamax'ekin ezkondu naian. Naiago din bere burua urkabetik zintzilik jarri...

LUIXA.—Baiñan, ik laguntzen ba'didan... Izan ere, Kalamax baiño sui oberik nun topa? Eguneroko ardua bere kontura izango zenuke beñepein.

ANDRE JOXEPA.—Ardoarekin eztun sabelik betetzen, Luixa.

LUIXA.—Gizonak sarriago betetzen ditena ardoarekin eltzekoarekin baiño. Gaiñera, jakin zan, eztun ardua bakarrik, ontzako urriak ere guk xoxak bezala zeuzkanan orrek.

ANDRE JOXEPA.—Bai, euki ere, asko eukiko din orrek, danak urtu ezpa'dizkin beñepein nesketan eta jan-edanetan...

LUIXA.—Bai zera! Ik uste baiño gizon zuhurrago dun Kalamax. Orrek, korritutik bai galanki gastatu, baiñan kapitaletik ezta xoxik ere. Eta bere ardo zikiña saltzen zenbat diru ez ote din egin?

ANDRE JOXEPA.—Arrantzale gizajoen lepotik.

LUIXA.—Ori ala dun, Luixa, baiñan, orain zuek daukazute aukera tabernariaren lepotik jateko.

ANDRE JOXEPA.—Eztun arrazoi txarra. Neronek ere gustorago artuko niñan Kalamax suitzat Joxe Migel bezalako arrantzale lander bat baiño. Gure neska zoruoni, ordea, nork kanbiazi?

LUIXA.—Esaion, seta gaizto ortan jarraitzen ba'du, ez Joxe Migel eta ez Kalamax geldituko dela.

ANDRE JOXEPA.—Saiatuko naun, Luixa, baiñan, alperrik izango dun.

LUIXA.—Esaion, ni bezala mutxurdi geldituko dela!

ANDRE JOXEPA.—Esango zionat, baiña...

LUIXA.—Zer baiña ta zer demontre! Abereak bezala uztarritu ta kitto! Ez al aiz ba bere ama?

ANDRE JOXEPA.—Ai, Luixa, Luixa, ama izatea zer den ba'ote dakin ik?

LUIXA.—Izatea zer den ez, baiñan, izan naia zer den, bai ondotox...

BIGARREN JARDUNALDIA

Lengoak eta PERTXAL

PERTXAL.—Nik ere, ba-zekiñat ondotoxo etxera joan da bazkari gabe arkitzea zer den, andretxo.

ANDRE JOXEPA.—Ba-niak, senartxo, ba-niak...

PERTXAL.—Zer ba-niak eta zer joango nauk. An egon bear unan aspaldian. Gizona etxera joan eta ez andre eta ez bazkari...

- LUIXA.—Andrea asko inporta zaik iri bazkaria eltzean arkitzekotan, alproja ez bestena!
- ANDRE JOXEPA.—(PERTXAL'i.) Barkatuko didak gaurkoz, senartxo. Luixa'rekin topo egin diat eta markeseneko albisteak ematen, orra, denbora igarri gabe joan.
- PERTXAL.—Eta ori al-dun ni bazkari gabe uzteko arrazoia?
- LUIXA.—Pertxal, ogitik bakarrik ez gaituk bizi Jaungoikoa'ren umeok. Ba-dituk albiste batzuk oturuntzik onenak baiño obeki betetzen dutenak.
- PERTXAL.—Eta zer albiste ditun ik kolku ortan? Saio txiki bat egin barko diñagu ia beroiek entzunda jan gabe bizitzen geran. Bizimodua merkatuko zaigun orduntxe.
- LUIXA.—Orra ba, oraintxen esaten nioken Joxepa'ri, nire ustez, markes jaun-andreak ez dabilkitela asmo onik; denbora irabazi naian edo dabiltzala beren xede malmutzak aurrera ateratzeko. Ori orrela ezpa'duk, zertara bialdu ditek mutilla Salamanca'raiño estudia-tzera?
- PERTXAL.—(Zirikalari.) Emen eztun Joxe Migel'en kategoriko eskolik izango-ta.
- LUIXA.—(Benatsu.) Nik ezagutzen dizkiat bada makiñabat aundiki, Oñatez'n, Bergara'n edo Gazteiz'en estudiatzen ari direnak eta Joxe Migel'ek naiago zukean, emen inguruan, Euskalerra'n gelditu, Salamanca'raiño joan gabe. Peru jaunak ere orixe besterik ez omen zien eskatu, baiña dena alperrik.
- PERTXAL.—Baiñan, Salamanca'ko eskola zer dela uste dun? Auntzaren gaberdiko eztula? Ez al-dakin, apika, Axular ere, Sara'ko erretorre ospetsua Salamanca'n estudiatzen izan zela? Eta bai al-dakin nor zun maixu? Inpernuko Galtzagorri berbera!
- LUIXA.—Apaizak deabrua maixu? Dotore zion, to!
- PERTXAL.—Ik eztakin jainko txikien berri, Luixa, baiñan nik iturri garbitik zekiñat ori egia dana. Bai, Luixa; deabruak aiñako jakinduririk ez omen zeukanan iñork Salamanca'ko irakasletan eta aren pikardi guztiak ikasteko ixtudiantek irrikitzen egoten omen itunan. Gaifera, deabruak ez omen ziñan xoxik kobratzen bere erakustaldiagatik. Berarekiko ordaiña auxe izaten unan soilki: ikastaroa amaituta, ikasle guztiak bana-bana aterazi eskola-atetik eta azkenarekin gelditu bere gorputz eta animaren jabe.
- ANDRE JOXEPA.—Alako zuntzunkeriak nork kontatu dizkik iri?
- PERTXAL.—Andretxo: Ziburu'ko arrantzale zahar batek kontatuta zekizkiñat guztiok. Baiñan, oraindik eztiñat amaitu. Orduntxen esango didan Pertxal'ek zuntzunkeriak kontatzen dizkiñan ala ez. Orra ba; Axular sonatuari ere, deabruaren pikardi guztiak ikasteko gogoia sortu omen zitzaionan eta aren eskolarako apuntatu unan. Ikastaroa amaituta, Galtzagorri'k aterazi zizkiñan, oi be-

zala, ikasle guztiak lerro-lerro, eta gure apaiz gizajoa, pikardiak ikasteko motela baitzen kottaua, azkena gelditu zen. Axular'ek, bere anima galduta ikusi zunean eternitate guztiko, onela oju egin zionan deabruari: "Eldu, eldu nire atzetik datorrenari!" Galtzagorri'k ori entzun orduko, Axular'en atzetik norbait zetorrelakoan, atzaparrak rau! luzatu omen zizkiñan, baiñan, besterik ezean, Sara'ko erretorearen itzalarekin gelditu omen unan eskuartean. Axular'ek ez omen ziñan geroztik bere inguruan itzalik ikusi.

LUIXA.—Arek itzalik ez ziñan ikusiko, baiñan guk "itzalak" (1) entzun dizkiñagu.

PERTXAL.—Nik ere aitzen dizkiñat ire alboan suertatzen naizenetan.

LUIXA.—Ago ba ixilik apurtxo batean eta aditu ezak nire ixtoriaren amaia. Zera esaten nikan, alegia, baldintza ori jarri ziotela, Salamanca'ra joatekoa, bestela ezkontzik etzela-ta. Pello jaunak, ezin bestean, amor eman ziken. Orregatik esaten nioken Joxepa'ri, oiek azpikeriz dabilzala, txarkeri utsez, zapokerian...

PERTXAL.—Eta ori beste albisterik ez al-dun?

LUIXA.—Gutxi iruditzen al-zaik?

PERTXAL.—Oso gutxi, lenago baiño gosetuago natxion-da. Ire albisteakin eztiñat gaurko sabela aserik.

ANDRE JOXEPA.—Geuk ordea ase diñagu euk kontatutako fantasiakin eta ire tripa-zorriak azkure gutxi egiten zidan neri.

PERTXAL.—(*Andreari txorrotx begiratur.*) Andretxo, berriketarik aski diñagu... (*Besoa eman bezaio eta bijoaz.*)

IRUGARREN JARDUNALDIA

PERU JAUNA eta AGATA

(*Alkarrekin sartu bitez, naiz ezkerretik, naiz eskubitik.*)

AGATA.—Bai, osaba, benetan nago kezkaturik. Illabete bat ba-da Joxe Migel'en albisterik eztaukatala.

PERU JAUNA.—Askotxo da.

AGATA.—Orain arte, astean bi edo iru eskutitz jasotzen nitun eta orra bat-batean aren berririk gabe gelditu.

PERU JAUNA.—Eranegun Keleo'rekin egon nintzan eta arek ere, aspaldian mutillaren kartarik ezutela esan zidan. Nik agindu nion zure bitartez mutillaren berriak emango nizkiela eta orain arri ta zur uzten nauzu zu ere Joxe Migel'en albiste gabe zagozala jakinda.

(1) "Ikaragarriak", Mutriku'n eta Bizkai gutzin.

- AGATA.—Samintasun oñazetan bizi naiz aren albisterik gabe gelditu naizen ezkeroz, osaba.
- PERU JAUNA.—Sinisten dizut, Agata.
- AGATA.—Gaixorik ote dago ba?
- PERU JAUNA.—Ori pentsatu bear.
- AGATA.—Baiñan, ala izanik, ez ote da arritzeko bera bezero dagon etxekoai ez esatea niri jakifierazteko?
- PERU JAUNA.—Gaiñera, nire azkeneko eskutitzetan esaten nion bere berririk gabe naizela eta arren, idazteko zer gertatzen zaion esanaz. Ainbeste eskari eginda gero nola liteke Joxe Migel'ek ez erantzutea?
- PERU JAUNA.—Agata, garbi mintzatuko natzaizu; bere azkeneko eskutitzetan ez al-zenun ozkeri edo itxurakeririk nabaitu?
- AGATA.—Ez, osaba, lengo beroan idatzirik zegozen. Baiñan, zer esan nai duzu orrekin?
- PERU JAUNA.—Ba-dakizu, Agata, oraindik gaztetxoaz zeranarren, gizonaren leialtasuna emakumeaganako ez-tala sarritan egitazkoa izaten. Nik eztut Joxe Migel'ez orrelakorik pentsatu nai, baiñan, mundu biurri ontan gerta ditekene da emakume gaiztoaren batek burua nahastea eta zuri zor dizun zintzotasunari uko egitea...
- AGATA.—(*Negarrez.*) Joxe Migel'ek orrelakorik! Osaba, otoi, etzaidazu biotz au oñazez erdibitu.
- PERU JAUNA.—(*Illoba lastanduz eta malloak txukatuz.*) Agata, txuspertu zaitez, zuk diñozenez ez-paita orrelakorik izango.
- AGATA.—(*Negar-gotinka.*) Ez, ez, ezin ditekete...!
- PERU JAUNA.—Egingo nuke beste zerbait ba-dela tartian... Baiñan ez estutu, Agata, egun asko baiño len jakingo baitut nik zer gertatzen den. Salamanca'raiño joan bear ba'da. Salamanca'raiño joango naiz, baiñan, nire itza ematen dizut Joxe Migel'en berri aurki jakingo dugula...
- PERU JAUNA.—Amari esan al-diozu gertatzen zaizuna?
- AGATA.—Zertako? Nire samintasunaz poztutzeko? Ez, eztiot esan eta eztiot esango.
- PERU JAUNA.—Aitatxo Madrillen da, ezta?
- AGATA.—Gaur eguerdiko dilijentzian elduko da, Madrilletik eginda-ko azkeneko eskutitzean esan zunez, atzo iritxiko omen zen Gazteiz'era trenian eta gaur etxera andik onako zalgurdian.
- PERU JAUNA.—Gaur bertan zure aitarekin egongo naiz. Ain zuzen ere, dilijentziaren ordua laister da. Kalamax'enian zai egongo naitzaio eta zalgurditik jeixten dakustanean, agurtzeko aitzekian itz eginen diot. Zuk ez al-diozu itxoin bear?
- AGATA.—Ez, osaba. Lagun-dama zai daukat eta etxera joan bear dugu. Amatek esan baitu bera bakarrik aterako dela aitaren billa.

PERU JAUNA.—Zuaz ba etxera, amak agindu bezala. (*Matrail batean musu bemaio.*)

AGATA.—Agur, osaba.

LAUGARREN JARDUNALDIA

PERU JAUNA eta ANTON

(AGATA atera den beste saietsetik sartu bedi ANTON.)

PERU JAUNA.—Zer modu, Antton?

ANTTON.—Ttirriki ttarraka baiñan ba-gabiltzala oraindik ere gure urtiakin.

PERU JAUNA.—Oraindik gizon gordiña eta sasoikua zagoz, Antton.

ANTTON.—Sasoikua zertarako? Lanpernak biltzeko edo potifiarekin pantxo batzuk arrantzatzeko ozta-ozta eta ortarako ere norbait bear arraunai eragiteko... Sasoia bai, nirea, garai batekoa! Sekula etzait ahaztuko, Donostia'tik goizeko iruretan ertenda abantian nola etorri giñan Mutriku'raiño, San Pedro egun batez, Kalbario'ko prozesiñoa ez galtzarren. Aiek ziran denborak, Pello. Ez diñot arrokeriz, baiñan orain ezta orrelako gizonik eta orrelako federik Mutriku'n. Beraka goaz, oso beraka, gizontasunean, kris-tautasunean, euskalduntasunean...

PERU JAUNA.—Egia diñozu, Antton; Euskalerrri'ko gizonak gainbera dijoaz gure nortasunaren ezaugarri orotan. Esango nuke, Iparragirre euskaldun leñargia mundu ontatik joan zaigun ezkeroz, Gernika'ko Arbola santuaren kerizpe maitagarria arbuatuz gabiltzala.

ANTTON.—Alaxen da, baike. Kalbario eta Izara Santiaren prozesiñotan ere eztago lengo berotasunik eta errespeturik. Iñua eta Salbia ere bestelako federekin kantatzen ziran gure denboretan... Zertxobait esango dizut. Nire gaztetan zen, nire motikotan, obeki esateko. Artean, amalau urte besterik ez nitun eta nire aitaren kala-txalopan aieneko edo motiko bezala eramaten nifituen... badakizu, mandatu eta gaiñerakotarako.

PERU JAUNA.—Orain zenbat urte?

ANTTON.—Irurogeitabost ortxe-antxe. Antxobetan genbiltzan "Arri-txu" deritzaión kalan. Goizetik etzen seguru egualdia eta atera ez atera ibilli giñan. Azkenean, lemazaiak ateratzea erabaki zuten eta Arri-txu'ko kalara eldu bezain laister ikaragarritzko ekaitza sortu zen. Gure etxetakoak ikaraturik zegozen olako itxaso gaiztoa ikusiki. Mutrikuar mariñelik geienak itxasoan giñan eta gure larritasunaz gogoraturik (etzegozen gizajoak uste okerrean), San Migel'eko Nazarenu eliz-atariratu eta itxaso arroari begira jar-tzea erabaki zuten. Aizea izugarritzkoa omen zebillen, Kristoa zu-

tik ezin eutsi añaakoa, baiñan, ala ta guziz ere, atera omen zuten gure Nazarenu maitagarria lau kandelan artean. Monjak, organuaz lagunduta, ekin zioten Iñua ta Salbia'ri eta jendeak, negarra-ri emanaz, Zeruko Jauna'ri otoi egiten zien arren eta arren salba gintzala eskatuz. Alakoan, oartu ziren, Nazarenuaren inguruan ziran lau kandelak piztuta zirautea aize bolara ikaragarri artan. Mirarizko señaletan zen, noski baiño noskiago, pertsonak zutik ezin egon ziran aizetan Nazarenuaren lau kandelak izekirik irautea. Artan igarri zioten Jaungoikoa'k nolabait salbatu gindula. Eta gertatu ere, alaxe gertatu zen, iru ordu luzetan itxasoarekin borroka gaitzean ibilli ondoren, nolabaiteko arin-arte sortu zen eta Getari'ko kaian sartu giñan Mutrikuar orok txalopa bat eta gizon bat galdu bage. Bereala, "propiua" igorri genuen Mutriku'ra osorik eta onik Getari'ra eldu giñala adierazteko eta itxasoko arriskutan ibillita-ko gizon guztiok Itziar'ko Ama Birjiña'ren oiñetara joan giñan pekatarion Amari eskerrak emateko. Esaera da, bein Nazarenu eliz atariratu ezkerre eta Iñua eta Salbia kantatu, ezteela itxasoan marifelik galtzen... eta nik bezala Mutriku'ko arrantzale zahar guztiak aitortuko dizute egi auxe. Asko zor diogu Mutrikuarrok San Migel'eko Jesus Nazarenuari.

PERU JAUNA.—Bai, Antton; Gaztañeta itxas-gizon ospatsuarekin asi eta gaurko belaunaldiraño makiñabat mutrikuar salbatu ditu Nazarenuak.

ANTTON.—Gaztañeta Mutriku'ko seme leñargiaren aitzea ba-dut eta itxas-gudu batean larri ibilli zana ere bai. Baiñan, gertakizunok noiz eta nola izan ziran eztaikit zeatz.

PERU JAUNA.—Nik, asko edo gutxi, dakitana esango dizut beñepein. Gaztañeta itxas-gizon jakituna Errege Armadako Teniente Jenerala zen eta 1718'gn. urtean Cabo Passaro'n inglesen aurka borroka gogor batean jardun ondoren, etsaiak espe atxi zuten. Esana da, zauritua zetzalarik Nazarenu agertu zitzaioela eta bere alboan otoika belaunikaturik Doloretako Ama. Orduan, Gaztañeta'k agindu zion Nazarenuari, itxas-gudu artatik bizirik ateratzen ba'zun, bere ikuuskizunaren bi irudi berdín egin eraziko zitula eta agustindarren monja-komentuan ezarri, berak iru alaba baitzitun komentu artan. Gure gizona onik atera omen zen eta Napoles'en egin erazi zitun bi irudiak. Mutriku'ra zetorrela bere irudi ta guzi, itxasontzia ondoratu omen zen, baiñan, irudiok osorik iritxi omen ziran ur-gainka kostaraño eta San Migel'eko elizan ezarri zituzten.

ANTTON.—Gure artean esaten danez, egia ala gezurra, arrantzale bati agertu omen zitzaion Nazarenu ito-zorian zetzala. Arrantzale onek agindu omen zion Nazarenuari salbatzen ba'zun Mutriku'ko elizan bere irudia ezarriko zula. Salbatu omen zun eta Jesus

Nazarenuia egin-erazi. Alabaiña, eskultoreak ez omen zun asmatu Nazarenuia'ren arpegia mariñelak ikusi bezala eta bigarrenez egin-erazi omen zun. Bigarrenaren arpegia ere ez omen zen berak ikusitako berbera eta irugarrenez egin erazi zun. Irugarren au berdinberdiña atera omen zizun eta Mutriku'ra ekarri.

PERU JAUNA.—Bai, nik ere ba-dut elezahar orren aitzea, baiñan Gaztañeta'ren ixtoriak egi-usai aundiagoa dauka.

ANTTON.—Dena dela, zelako arpegi itzala daukan gure Jesus Nazarenuak! (2).

PERU JAUNA.—Benetan da miragarri. Eztakit nor ditekean beraren egille, baiñan, nola-nai ere, Nazarenuia'ren arpegi espresifioa artearen sormen bikain bat da... Baiñan, emen plaza erdian baiño, ez al-giñake obeki Kalamax'enian lanperna batzuk jaten txakolifiaz lagunduta?

ANTTON.—Ezta burukizun txarra, Pello. Goazen, bazkaritako gogoa zabaldu dezagun. (*Bijoaz alkarr'ekin.*)

BOSTGARREN JARDUNALDIA

LUIXA eta KALAMAX

(ANTTON eta PERU JAUNA saiets batetik atera eta LUIXA ta KALAMAX bestetik sartu bitez. Au, arrain otar batekin esku batean eta kañaberrarekin bestean ager bedi.)

LUIXA.—Orain, arrantzarako burukizunak jo al-dik, Kalamax?

KALAMAX.—Oñtan ere saiatu egin bear, Luixa. Mutriku'n sortu ta azia naiz eta egundaiño eztut arrantzarik egin.

LUIXA.—Eta asko bildu al-duk?

KALAMAX.—Gure artean konfiantza ba-dugu, Luixa, eta garbi esango dizut: alerik ez. Etxekoak eta Peru jauna engañatzeko, platuraxa, arraigorri eta txatxarru batzuk eskatu dizkiot Keleo'ri. Ez-paitut nai iñork nire lepotik par egiterik.

LUIXA.—Arraiñak eztituk, nunbait, neska asko bezin kaskariñak ire amotik pikatzeko.

KALAMAX.—Gauza guztiak jarduna bearr dute, Luixa. Neskak bezala arraiñak ere nireganatuko ditut egonarriz aritzen ba'naiz.

LUIXA.—Pazientzi urrikoa aiz i arrainketarako. Ezagun duk asperasper egin da etorri aizena.

KALAMAX.—Egia esan, amorrazita amaitu dut... Neska bat "konkistatzeko" eztut sekula ainbeste "masa" gastatu.

LUIXA.—Ez iekan aukeran botako-ta...

(2) Mutriku'ko esaera itzez-itzez.

KALAMAX.—Botatzeko guztiak bota dizkiet, baiñan dena alperrik. Azkenean, ordubeteren buruan gutxieneko, nazka nazka eginda, atera dut bi errialeko txanpona patrikatik eta uretara jaurtiaz, esan diet: “Babo arraiuak, torizue errial bikua, bai, eta erosi nai duzutena.”

LUIXA.—Ordubeteko egoniam asko amorratu ba'aiz ere, eztuk umorerik galdu.

KALAMAX.—Baiñan, Inaxi'ren zai egoniam ba'liteke, umoria ez-ezik pazientzia ere galtzea.

LUIXA.—Arentzako non dituk ire abillidadeak, Kalamax?

KALAMAX.—Arekin abillidadeak eztu deus balio. Baiñan, entzun nik esana: zuntzun ori delako Joxe Migel'ez maitemindu ezpa'litz, ez nuke orain zure bearrik.

LUIXA.—Dena dela, nire bearrean aiz.

KALAMAX.—Eta zu nirean.

LUIXA.—Gaitezen bada pakean.

KALAMAX.—Eta ezer aurrerarik egin al-duzu?

LUIXA.—Oraindik gordiña zio. Baiñan, ago lasai, umotutakoan nik eskuratuko diat.

KALAMAX.—Baiñan, seguru al-zera eskuratuko didazula, Luixa?

LUIXA.—Ene! Gauza seguruagorik etziok munduan. Ik eztakizkik nire bideak.

KALAMAX.—Lenbailen bear dut ordea.

LUIXA.—Eztiat luzetsiko.

KALAMAX.—Neska egoskorragorik eztut ezagutu. Jakin Joxe Migel'ekin jai daukala eta alare ezezkoari eutsi bear. Amaika neska nireganatu ditut armiarmak bere sarera euliak bezalaxe eta Inaxi'k amor eman nai ez.

LUIXA.—Emango dik eta aurki. Inaxi'ren burua Arno'ko aitza baiño gogorragoa duk, baiñan ba-zio.aren gafiñetik buru gogor ori bearbada zigorrez eziko duna.

KALAMAX.—Bai ote?

LUIXA.—Zer uste ukan? Denbora galtzen nabillela? Luixa'k eztik lur elkorrean azirik ereiten, Entzun orain: bere ama, Andre Joxepa, irabazia zeukat... diruaren otsera.

KALAMAX.—Zuzen zabilta, Luixa. Nire ustean orixen da biderik egokiena, gurasoen kaxkoak berotu nire diruakin.

LUIXA.—Dagoneko berotuak dagoz. Aurki, irakiten gal-gal jarriko dizkiat.

KALAMAX.—Ba'ezpa'da ere, nire diruak goitik jota esan.

LUIXA.—Ori utzi nire kontu, lan oietan ik uste baiño artistagoa nauk-eta.

KALAMAX.—Beraz, lurra jorratu xamarra daukazu?

LUIXA.—Nai litzake. Ama erabat nire alde zeukat. Pertzal'ek ere

eztik gaizki artu eta andrea saiaturko zaiok burua berotzen eta bein aitak eta amak agindu ezkeru, Inaxi'k laister amor emanen dik, otxana, apala eta gurasoen esanekoa baituk.

KALAMAX.—Ederki, Luixa, ederki, nik uste baiño trebeagoa zera.

LUIXA.—(*Anpatuta.*) Mutriku guztian ez ukek trebeagorik arkituko.

KALAMAX.—Baiñan, laister izan dedilla.

LUIXA.—(*Berekiko.*) Ibilli bearko laister onekin, beste begibeltxen batek burua nahastu baiño len. (*Kalamax'i.*) Eta nirea laister izanen al-da?

KALAMAX.—Zuriakin egon trankil, Luixa. Berarekin itz egiña nago eta... illabete baiño len alkarrekin izango zerate.

LUIXA.—Konforme al-da, beraz?

KALAMAX.—Konforme ez-ezik pozak zorutzen.

LUIXA.—Eta zergatik, orduan, illabetean zai egon?

KALAMAX.—Zure lanak aurrerarik egiten ote dun ikusi bear baitut.

LUIXA.—Ez al-diat esan ba nire aldetik dana egiña dagola?

KALAMAX.—Dana... esana bai. Egiña egindakoan ikusten da. Ba-dakizu gure artekoa tratu bat dela eta biok batera jardun bear dugu.

LUIXA.—Nik eztiat tori ta tati egingo. Itzeko emakumea nauk, Kalamax.

KALAMAX.—Baita ni ere itzeko gizona, Luixa. Baiñan, itzak sarri aizeak eraman oi ditu eta zuk zurea elduta ba'duzu, nork jakin "or konpon" esanda utziko nauzun? Illabeteko epearekin, berriz, ba-dakit buru-belarri saiaturko zerana...

LUIXA.—Ez ago i alproja txarra. Beti emakumeak galtzekoa. Orain ere burua makurtu bear.

KALAMAX.—Ezkontzera ba'zoaz, komeni zaizu burua makurtzen ikastea...

LUIXA.—Goazen, goazen etxe aldera... Buruarena berriz, gero ikusiko dugu nori tokatzen zaion makurtzea... (*Bijoaz.*)

SEIGARREN JARDUNALDIA

ANDRE KATTALIN eta ANDRE KONTXENSI

ANDRE KONTXESI.—(ANDRE KATTALIN'en aizpa.) Beraz, orain da etortzekoa?

ANDRE KATTALIN.—(PABLO jaunaren andrea.) Oraintxen dauka ordua dilijentziak. Ondo etorrita, emen bear zun onezkeru.

ANDRE KONTXESI.—Orrela ba'da, ni ere zai geldituko natzaio. Sarritan dilijentziok bear baiño geiago luzesten dute eta solasean diardugula denbora igarri gabe joango zaigu.

ANDRE KATTALIN.—Bai, emakumeak ez gera bakartasunean ego-

teko jaiok, Norbait ezpa'dugu solas egiteko anima illundu egiten zaigu.

ANDRE KONTXESI.—Pablo Madrillera joana zela esan zenidan, ezta?

ANDRE KATTALIN.—Bai... ta ez. Jendearentzako Madrillen izana da soilki, baiña guretzako Madrillen eta Salamanca'n.

ANDRE KONTXESI.—Arazo asko dabilzki nunbait zure senarrak.

ANDRE KATTALIN.—Orra, egia esango dizut, Kontxesi, konfiantza osokoa baizera. Esan dizut zertara etorria naizen erriko plazara, nire senarraren errezibitzaera, baiñan eztizut esan neu nundik natorren eta ezta ere nire senarra zer eginkizunetik datorren.

ANDRE KONTXESI.—Gutartean eztago ixilpekorik, Kattalin, eta esan lenbailen, entzuteko irrikitzen bainago.

ANDRE KATTALIN.—Nik esango dizutana eztu iñork jakin bear. Entzun? Zuk eta nik eta kitto.

ANDRE KONTXESI.—Bai, Kattalin, bai, ez nire bildur izan. Zer uste duzu, kontakatilluren bat naizela, apika, ixilpekoak barreiatzen ibiltzeko Madrilleko atezaiak bezala. Ba-dakizu, gure "klasekoak" ez gerala makurkeri oietan murgiltzen.

ANDRE KATTALIN.—Bai, Kontxesi, bai, eta eztizut iñola ere orrelakoekin nahastu izan nai. Baiñan, zure lagunik konfiantzakuenarekin ere etzaitzela labaindu esan nai nizun nire arretazko itzakik, Zerorren itzalak ere ezpaitu jakin bear ixilpeko auxe.

ANDRE KONTXESI.—(*Jakimiñez urtutzen.*) Bota, bota, nire itzalak eztu deus entzuten-eta.

ANDRE KATTALIN.—Lenengo, nundik natorren esango dizut... Ba-dakizu gure zorigaitz ikaragarria, gure Agata'ren zoramen doakabea...

ANDRE KONTXESI.—Bai, Kattalin, bai, jakin nuen. Baiñan, oraindik ere bereortan al-dirau?

ANDRE KATTALIN.—Neska egoskorragorik ezta munduan sortu.

ANDRE KONTXESI.—Jaungoikoa'k zentzatuko al-du orrelakorik egin baiño len!

ANDRE KATTALIN.—Eztut uste zentzatuko denik berearekin atera gabe; gure alegin guziak alperrikakoak izan dira beñepein.

ANDRE KONTXESI.—Apaiz bati ots egin bear zeniokete, okerkeri aundi bat egiten ari dela adierazteko... Ori Jaungoikoa'ren naia ezteela, pekatu bidean, inpernu bidean dabillela. Gure Jaungoikoa'k goikoak eta bekoak bakoitza bere tokian jarri zitula eta ez alkarrekin nahasteko. Bere naikizunak deabruaren tentaketak dirala eta abar. Kattalin, bildurra sartu bear diozute mundu ontako gauzakin edo bestekoakin... Tira, neuk ekarriko dizut Deba'tik eginkizun ortarako abade bat aproposa.

ANDRE KATTALIN.—Ez, Kontxesi, etzazu orrelakorik egin, bildurbainaz nire alaba onekin. Ez al-diozu igarri nola argaldu den eta

koloreak kaxkartu? Nik eztakit zer dun ziur, baiñan ezta inõlaz ere txantxetako gauza. Bi alditan, etxeko eskallerak igotzean arnas-estuka gelditu zaigu, arpegiko koloriak ziara maxkalduta. Atzo izan zun bigarrena eta Agata'ri itzik esan gabe medikuarengana joan nintzan zer gertatzen zitzaien esatera. Onak esan zidan biotz-lesioren bat izan ditekela eta gaur arratsaldean beregana eramateko neska ikusi dezan.

ANDRE KONTXESI.—Ez dadilla arriskudun gauzarik izan.

ANDRE KATTALIN.—Jaungoikoa'k nai dezala. Baiñan, biotzeko zer-bait baldin ba'da, nekeak, naigabeak eta emozioak alde bateratu bear zaizkio, ondoren txarrik ekar lezaiokete-ta.

ANDRE KONTXESI.—Bai, orrela bada, arretaz ibili zaitezte. Nik pentsatu baiño bide legunagotik jo bearko duzute.

ANDRE KATTALIN.—Bide ori aukeratuta dago. Itxaropen orri esker-erri bizi gaituzu joandaneke bost illabetetan. Baiñan, gure lotsa, erri guztiaren bixtan orrelako artu-eman laidogarria ezinbestean onetsiz. Iñoiz amaituko al-da makurkizun lotsagarri au!

ANDRE KONTXESI.—Izan ere, eztakit nola ausartu ere egiten zera-ten kalera ateratzen. Jendeak eztu abotan beste jardunik erabiliko.

ANDRE KATTALIN.—Ez berriro orrelako aipakizunik egin, mintxuriak erasoko baitit. Baiñan, zer pekatu egin ote dugu, Jaungoikoa'k orrelako zigorra erabiltzeko gurekin? Bere legeak zintzo bete ditugu, senar-emazteok alkarrekiko leialak izan gera, pekatu tokiak iguin izan ditugu, dirua barra-barra ematen diogu bere Eliza'ri eta txiroai ere bai eske datozenean... Ona besterik eztegu egin eta orain Jaungoikoa'k kupida gabe zigorkatzen gaitu. Jaungoikoa zuzena ote den ere zalantzan jartzen zait une batzutan. Ikaragarria da aitortzen, baiñan nai ba'dut eta nai ezpa'dut, pentsamentu onak gero ta sarrera zabalagoa dauka nire gogoan.

ANDRE KONTXESI.—Zergatik pentsatzen dituzu alako tentelkeriak, Kattalin? Jaungoikoa'k etzaituzte zigortzen. Aitzitik, bere nai santua da deabruari edatzen utzi dizkion sare galgarriak lenbailen urratzea. Tamalgarri da Agata'ren osasun bildurragatik ake-larre nazkagarri au lenago ez amaitua. Besterik ezinñan, zuen asmo lenbailen burutuko al-duzute!

ANDRE KATTALIN.—Gure asmoa burutua dagola esan diteke. Baiñan, lenago esan bezala, arduratsu ibilli bear, gure alaba baka-rrari okerrik gerta ez dakion.

ANDRE KONTXESI.—Diruarekin estali ba'zenute garaiz...

ANDRE KATTALIN.—Aurren-aurrena ortan saiatu giñuzun. Baiñan, ez Joxe Migel'ek eta ez bere gurasoak etzuten xoxik ere artu nai izan... Eta guk eskeñitakoa, sendi guzia berebizian lanik egiteke bizitzeko laingoa zen.

ANDRE KONTXESI.—Orrenbesterañio, arrantzale arlote oieri!

ANDRE KATTALIN.—Etzen beste biderik gure lotsakizunari lur emateko, baiñan, jende arroputz oiek ontzat artu etzuten ezkeroz, guk, eskubide guziz, beste bide bat aukeratu dugu.

ANDRE KONTXESI.—Zer bide?

ANDRE KATTALIN.—Ba'al-dakizu nundik natorren? Korreo etxetik. Ona emen (*atera bitza polsatik*), Joxe Migel'ek Agata'ri eta bere etxequai egindako sei azkeneko eskutitzak. Ez gure alabak eta ez Keleotarrak eztituzte ikusiko, etxera joan orduko erreko baiditut...

ANDRE KONTXESI.—Baiñan nola jabetu zera?

ANDRE KATTALIN.—Diruak ate guziak zabaltzen ditu, Kontxesi. Juxto karterua erosi egin dugu. Illabete ontan Agata'k eztu Joxe Migel'en eskutitzik jaso eta eztu geiago jasoko... Luzaro gabe ordea, bat artuko du, Joxe Migel bezero dagon etxeoena, mutilaren ilberria emanaz.

ANDRE KONTXESI.—(*Izututa.*) Il egin bear al-duzute? (*Bat batean dilijentziaren otsa entzun bedi.*)

ANDRE KATTALIN.—Emen da dilijentzia. (*Begira jarri bitez.*) Orra, Pablo nire senarra dilijentzitik orain jatxi.

ANDRE KONTXESI.—Baiñan jakingarrianean aria etenda utzi didazu, Kattalin...

ANDRE KATTALIN.—Pablo'k kontatuko digu gaiñerakoa, emen da-ta.

ZAZPIGARREN JARDUNALDIA

Lengoak, PABLO eta mutil bat maletakin

PABLO.—Jainkoa'k arratsaldeon, aizpatxo maiteak. (*Besarka bitza bi matrailletan musu bana emanaz.*) Zuen kunplimentua neurritz gaiñerakoa da.

ANDRE KATTALIN.—(*Irritsu.*) Kartan esaten zefidan dilijentzi ontan elduko ziñala eta billa atera gatzazkizu. Andre on batek zer gutxiago eginen du bere senar maiteagatik?

ANDRE KONTXESI.—(*Irripartsu au ere.*) Ni berriz, goizean eldu naiz Deba'tik nire aizpa maitearekin eguna pasatu ustean eta berarekin kalean arkitu naizelarik, esan dit oraintxen zentozela txangotik. Dakuskezunez, gure kunplimentua ezta neurritz gaiñerakoa, neurrikoa baizik... Ta txango ori ondo egin al-duzu?

PABLO.—Txit ongi, Jaungoikoa'ri eskerrak eta nire eginkizunak ere txit ongi atera dira. Au dala-ta, biziki pozik natorkizute zuen artera. (*Morroinari.*) I, mutil, eramaitzak maletok etxera, nik izketan luzetsiko baitiat bearbada.

ANDRE KATTALIN.—Konta zaizkiguzu lenbailen zure ibillerak, entzuteko jakimiñez gaituzu-ta.

PABLO.—Agata ez al-duzute zuekin ekarri?

ANDRE KATTALIN.—Ez, etxean utzi dut laguntzalle ingelesarekin.

Konta bildurrik gabe.

PABLO.—Orra ba; emendik aterata Madrillera joan nintzen, bai-bai-tut an mediku ospetsu bat, Lucientes jauna, nire lagun aundia izana eta dena oraindik ere. Batxillerra alkarrekin egin genun Jesuiten ikastetxean eta gero berak medikutzara jo zun eta nik legetara. Baiñan, bera Madrillen bizi izanarren eta ni emen, beti gutarteko artu-emanari eutsi izan diogu. Gaiñera, politikak asko alkartu izan gaitu gaztetatik eta gure adiskidetasunaren oinarririk sendoena auxen dela esango nuke. Delako Lucientes jaun onek, orain bospasei urte eroetxe bat zabaldu zizun Madrilleko inguruetan eta gure asmoak betetzeko gizonik egokiena bera gendula buruak emanik, beregana jo nun. Gure zorigaitz ikaragarria adierazi nion eta bere laguntasunaren bearrean giñala esan ere bai. Berak, ahal zun guztia egingo zula agindu zidan eta orduan nire asmoa agertu nion.

ANDRE KATTALIN.—Otoi, itz bitan esplikaziozu Kontxesi'ri gure berri, ezjakiñean baitago.

PABLO.—Gure asmoa auxen zen ba, Kontxesi: Joxe Migel indarrean artu eta Lucientes jaunaren eroetxera eramán. Onek, mutillari buruzko ero-agiri bat eginen zun guk agindu artean mutilla bertan eukitzeko. Artean, Salamanca'ko adiskide batek, gure aginduz, eskutitz bat eginen dio Agata'ri (eskutitz au egiña dago onezkeru eta biar edo etzi elduko zaio gure neskari), Joxe Migel eritasun luze baten ondoren il egin dela adieraziz...

ANDRE KATTALIN.—(PABLO'ri *erakutsiz*.) Emen ditut Joxe Migel'en azkeneko eskutitzak.

PABLO.—Eztut uste besterik jasoko dunik, Madrilletik ezpainintzen erten Joxe Migel eroetxean sartu zutela jakin arte. Apupillo zegon etxean, gure aginduz, edarian narkotiku bat ezarri zioten eta lo ar-erázita eramán zuten zalgurdi batean Salamanca'tik Madril'eraiño bi gizonen artean ondo zainduta. Eroetxean lo sartu omen zen, beraz, esnatzea gela batean atxilloturik egin bide zun...

ANDRE KONTXESI.—Zuk daukazu buru argia, Pablo, gauzak ain tajuz egiteko.

PABLO.—Jaungoikoari eskerrak, ondo atera da beñepein.

ANDRE KONTXESI.—Eta noiz arte euki bear duzute eroetxean?

PABLO.—Esan bezala, Agata'k biar edo etzi artuko du eskutitza Salamanca'tik Joxe Migel il dela eta bertako kanposantuan lur eman diotela adieraziz. Agata'k, berealakoan ezpa'da ere, gerora beintzat, etsipenez artuko du ezbear au eta bost edo sei illabete baiño len, aundiki baten semearekin ezkontza prestatuko dugu... Eta

bein Agata ezkondu ezkeru, txoriari kaiolako atea zabaldu genezaioke.

ANDRE KONTXESI.—Zu baiño gizon burutsuagorik ezta munduaren jiran, Pablo. Gaiñera, guziorretan eztiozute iñori kalterik egiten.

ANDRE KATTALIN.—Gu ere uste orretan gera. Ez genituzke beintzat eskuak txarkeriz zikindu nai.

PABLO.—Orrelakorik egin ezkeru, bizi guztia kezketan biziko giñake.

ANDRE KONTXESI.—Eztaukazute bada zertan kezkatu. Aitzitik, aurki Jaungoikoa'k bedeinkapenez beteko zaituzte, deabruaren tentaketak uxatuz bide zuzena aukeratu duzutelako... Eta nor pentsatu duzute Agata'ren senargaitzat?

ANDRE KATTALIN.—Ba-ditugu begiz jota mutil on batzuk leñargi goitar askuak. Adibidez, Almudena'ko markesaren seme zaharrena, Pinohermoso'ko markesaren bigarrena arekin moldatzen ezpa'gera, Sotomayor'eko markesak ere ba-ditu semeak ezkongai...

ANDRE KONTXESI.—Eztituzute nolanaikoa begiz jo. Baiñan, zuen alaba bakarrarentzat nai litzake ainbeste... Eztei goitar ontarako soiñekoak prestatzen asi bearko dut. Eskerrak garaiz ibilli zera-tena, gaiñerakoan beintzat, ez niñuzuten arrantzale orrekiko ezteietan errez ikusiko... Eta aipatutako norbaitekin... zertu, mintzatu al-zerate dagoneko?

PABLO.—Oraindik ez, baiñan, laister asiko naiz eginkizun ortan urratsak ematen. Niretzat ezta lanbide zailla, Españi'ko aundikitasunik bereizienarekin artu-eman eta laguntasuna baidaukagu eta batekin ezpa'da bestearekin, bost illabete baiño len alaba ezkondu-rik daukagu, berari dagokion maillan eta leñargitasunean.

ANDRE KATTALIN.—Niri gauza batek ematen dit bildur: Joxe Migel askatzen dugunean zer gertatuko da?

PABLO.—Ez izutu, Kattalin. Aginduta daukat Joxe Migel eroetxean errege bat bezala eukitzeko nire kontura. Zertaz salatu bear digu, beraz, andik etorrita, burutik eri zegolako an euki dugula adierazten ba'du Lucientes jaunak? Gaiñera, sendagille jaun au Madrilleko gobernadorearen adiskide aundia da eta bi edo iru ministrukin ere ba-du artu-eman. Ala're, zalapartarik sortu ba'ledi, kalte-ordain bat emanda dena zuzenduko da eta kalte-ordain au ezta izango iñolaz ere guk onez-onean Keleotarra eskeiñi genieneren laurdena.

ANDRE KONTXESI.—Oso ederki egin duzu, Pablo. Zer uste zuten mariñel aundiputz oiek? Utsaren urrango izan eta gabetik goizera gure pare jarriko zirala?

PABLO.—Ori gerta baiño len obe litzake gure buruai azken gaizto ematea.

ANDRE KATTALIN.—Etzazula orrelakorik, Pablo, Jaungoikoa'k zigorkatuko zaitu-ta.

PABLO.—Beste biderik ez genuke ba, munduaren azkeneraño ez itzul egitekotan, Kattalin. Gure onorea, aundikitasuna, leñargitasuna oinpetuta, lokaztuta, kirastuta, nola agertu jendearen aurrean?

ANDRE KATTALIN.—Jaungoiko on-onari eskerrak ezta orrelakorik gertatu eta ez dezagun geiago orretan pentsa.

PABLO.—Niri, Joxe Migel'ek baiño bildur geiago ematen dit zuen anai ziraun orrek.

ANDRE KONTXESI.—Pello'k?

PABLO.—Berberak. Gure urratsak arrek susmo txarrik artu gabe eman bear ditugu; bestela, idealista zoruorrek estuasun gorri batean jarri gaitzake. Agata ezkondata gero bere ostikada guziak alperrikakoak izanen dira, baiñan, Joxe Migel'en berri jakin ba'leza ura ezkondu aurretik edo Agata'ri kaskoa berotu ba'lezaio iño-lako ezteirik ez onesteko...

ANDRE KATTALIN.—Bitarte guzian eztiogu etxetik ateratzen utziko neskari. Obeakiago oraindik: Monja komentu batean sartuko dugu animaren pakea arki dezan aitzekian eta orrela ezti osabak atzaparrik erantziko.

PABLO.—Orrek ere bere arriskua dauka. Monja sartuta bertan geldituko litzake seta utsez. Ez, Ingalaterra'ra igorriko dugu naigabeak ahaztu eta inglez obeki ikasi dezan aitzekian.

ANDRE KONTXESI.—Ori da arrazoia, Pablo. Era ortaz Pello'ren atzaparretatik aterako duzute. Ikusiko litzake, goikuok bera eta bekuak gora ikusi nai lituzken anarkista orrekin! Euskaldun guziak berdiñak gerala, goikorik eta bekorik ezala Euskalerra'n eta beste orrelako zozokeriak esaten eztitu ba?

PABLO.—Esan eta egin. Ez al-dabil apika, goizetik gabera gure aundikitasunaren lotsagarri arrantzaleakin bere burua bat egiñik? Ezkondu ere, zeñekin ezkondu zen? Xotero'ren alabarekin, Mutriku'ko dendari baten alabarekin eta babuorrek arro-arro eginda titulurik aundienarekin ezkondu zela zion, alegia, Euskalerra'ko alaba garbi batekin eta ori beste leñargitasunik ez omen du aitor-tzen berak.

ANDRE KONTXESI.—Jaungoikoa'ri eskerrak ez giñan bere ezkontzara azaldu ere egin.

ANDRE KATTALIN.—Orixe bear genuke ba, gure onorearen garbitasuna zikintzea orrelako eztei batean arrantzale ta dendariakin nahasi.

PABLO.—Eta guztiori gutxi bailitzan, orain gure alaba bakarra arrantzale batzuen semearekin ezkontzea nai. Ori iritxi ba'leza, bere ustean, Euskalerra'ren gurendarik aundiena izango litzake noski.

ANDRE KONTXESI.—Buru zoruorrek obe luke Gernika'ko Arbolpera ezkurak jatera joan eta guri pakean utzi. Orain dela milla urteko legeak jarri nai eztizkigu bada Euskalerra'n? Abarkak

jantziz eta taloak janaz "progresu" ederra ekarriko dio orrek Euskalerrria'ri... Baiñan, ara bera!

PABLO.—Eta guregana dator zuzen-zuzen. Izango du zerbait.

ZORTZIGARREN JARDUNALDIA

Lengoak eta PERU JAUNA

PERU JAUNA.—Arratsaldeon dizutela Jaungoikoa'k.

IRURAK.—Bai zuri ere.

PERU JAUNA.—(PABLO'ri *adeitsu*.) Madrillen izan omen zera, Pablo.

PABLO.—Bai, eta oraintxen iritxi naiz ango eginkizunak amaituta.

PERU JAUNA.—Angoaldia eta joan-etorria ondo egin al-dituzu?

PABLO.—Oso ederki, Jaungoikoa'ri eskerrak.

PERU JAUNA.—Asko poztutzen naiz.

PABLO.—(*Berekiko*.) Ez intzake askorik poztuko zertan ibilli naizen ba'eki. (PERU'ri.) Zerbait nai al-zenduke?

PERU JAUNA.—Ain zuzen ere, zuekin egonbearra nun galdekizun bat egiteko.

PABLO.—Zerorrek esango duzu.

PERU JAUNA.—Oraindik ordu-erditxo ezta izango Agata billatu dutala kalean eta gaixoak biotza erdibiturik zeukan. Esan didanez, illabete ontan ez omen du Joxe Migel'en kartarik artu.

ANDRE KATTALIN.—Artu eztula? Zerbait gertatu ote zaio bada?

PERU JAUNA.—Ori nai nuke jakin nik.

PABLO.—Ba-dakizu, ni, ain zuzen ere, illabete ontan Madrillen egon naizela eta ezertxore eztakit. Dena dela, oraintxen egongo naiz Agata'rekin eta niri esateko bildurrez egon ez dadin, neronek gal-detuko diot zer gertatzen zaion.

ANDRE KATTALIN.—Gaixoak eztit ezertxore esan eta nik, egia aitor, eztiot igarri.

PABLO.—Ziñez aitortu bear ez dela ezkontza au gure gogokoa, gure leñargitasunari makurgarri baitzaio. Baiñan, gauza guzien gaiñetik bera gure alaba da eta bere zoriona besterik eztugu. Beraz, gureztat latz eta garratz izanarren, etsipeneratu gera auzi ontan eta bere amari orrelako galdera bat egiteko ez luke lotsik edo bildurrik euki bear.

ANDRE KATTALIN.—Zagoz lasai, Pello, guk biotza zabal-zabal eginen diogu neskari eta bere zorionaren ardura izanen dugu.

PABLO.—Dena den, milla esker gure alabari diozun begirune eta maitasunagatik. Nik, gaur bertan idatziko diot Joxe Migel bezero dagon Salamanca'ko sendi on orri eta berealaxe jakinen dugu zer gertatu den.

PERU JAUNA.—Eskertuko dizut orrela egiten ba'duzu, Pablo. Ain zu-

zen ere, oraintxen egon naiz Antton zaharrarekin, Joxe Migel'en aitonaarekin alegia, eta ezin izan diot billobaren albisterik eman. Dakizutenez, Agata'k niri ematen dizkit aren berriak etxekoai kon-tatzeko eta eranegun Keleo'rekin topo egin nun eta kezkatu xa-marrik zegon mutillaren kartarik jasotzen etzutelako. Nik ez nion garrantzi aundirik eman amabostean bein idazten baitu etxe-ra, baiñan, orain txunditurik gelditu naiz Agata'k ere jasotzen eztula jakitean...

PABLO.—(*Sorbaldako zuri bat emanaz PERU'ri.*) Esan ba Keleo'nekuai lasai egoteko. Nik gaur bertan karta eginen dutala Salamanca'ra eta bere albisteak laister jakingo ditugu. Agata'gatik berriz, ez axanpetan egon, oraintxen mintzatuko gatazka eta bere animako samintasuna gozatuko zaio.

PERU JAUNA.—Milla esker zuen ongina eta prestutasunagatik. Zuen zalduntasun eta leñargitasunean uste osoa daukat eta eztut uste inñolaz ere zuen jatorri goitarra jokabide makurren batekin zikin-duzale izango zeratenik.

PABLO.—Milla esker zure oartxoagatik, Pello.

PERU JAUNA.—Ezta ezer asko, Pablo, baiñan ez ahaztu oarrak go-goan eukitzeko dirana. Besterik ez.

OIALA

IRUGARREN EKITALDIA

Agertokia, Mutriku'ko kaia, lenengo ekitaldiko toki berbera. Aldakizun bakarra giro margoarena, lenago udara bete argitsua zen bezalaxe, orain abenduko arratsalde beltz illuna baita.

LENENGO JARDUNALDIA

Markes senar-emazteak

PABLO.—(*Besotik elduta, kutxunki sar bitez senar-emazteak.*) Bizi guzian izan zait atsegingarri, nire lanak amaitu ondoren, Atxukale'ko gaindegi zoragarritik igaroz, gure erriko kai zahar ontara

txango etortzea. Zorigaitzez, aspaldi ez giñan etorri, gure buruak kalean agertzeaz lotsatzen baigiñan.

KATTALIN.—Bai, aspaldiko partez gaur dugu lenengoa. Alabaña, orain eztaukagu zertaz lotsatu Jaungoikoa'ri eskerrak eta gaurgero maizago etorriko al-gera kutsu darion kai ontara bela-txalopa eta potin liraiñak ikustera.

PABLO.—Bai, gure lotsakizun denbora joan zen eta orain buru arro pasa giñezke non-naitik.

KATTALIN.—Baiñan, gure buru-goitasun eta aundikitasunari zutik eustearren ia-ia alaba galdu genun. Joxe-Migel'en ilberria jaso zunean izan zun biotzeko atakia ikaragarria izan zen. Etsipenari emanda gero, uste ezean, poliki-poliki onik jarri zen. Bearrik, Burgos'en igaro duten aurtengo udaraldiak bere osasunari on aundia egin dio.

PABLO.—Ezin ukatu gure alaba il-agiñean jarri dugula, baiñan ori igaro zen eta gure lotsakizuna garaitu dugu. Aurtengo Eguberri jaiak gure artean igaroko dituzte eta gero bein betiko beren kabia Madrillen jarri bearko diegu, emengo giroa baiño obe baitu angoa.

KATTALIN.—Agata'k naiago zukean Donostia'n, itxasorik gabe ezin bizi dela esaten baitu eta nik ere naiago nuke, Madrillera joatekotan tokitan gelditzen baitzaigu alaba...

PABLO.—Dena den, orain gure artera etorriak ditugu eta alakarrekin itz eginen dugu erabateko bizilekua nun derizkioten egokiago. Non nai dela, beren aundikitasun eta leñargitasunari dagokien etxea jarriko diegu.

KATTALIN.—Guztiorrek, zahartzen ari gerala esan nai du, Pablo. Lais-ter aiton-amonak gaituzu, baiñan, ala ta guziz ere, alaba ezkondu gendun ezkeroz zoriondun bizi naiz. Egiari zor, ezkontza ez genun egin guk nai aiñakoa, baiñan, Joxe Migel'en atzaparretatik atera dugunean, egon giñezke kontent.

PABLO.—Bai, tamalez, eztugu iritxi markes edo duke sendi batekin lokartzerik eta gainbera etorritako konde batekin naikotzat etsitu bearrean arkitu gera. Baiñan, Joxe Migel ezin zitekean luzaroan gordean euki arrisku gabe eta naitanaoetzkoa zen lenbailen ezkontzea.

KATTALIN.—Lapuebla'ko kondeok, jatorriari begiratzuz beñepein, ez-tira ain gauza utsa. Gu aiñakoak ez izanarren, Medina del Campo'n, euren errian alegia, jaun aundikitat omen dituzte.

PABLO.—Errian dirauteño zerbait ditezke, andik erten orduko utsaren urrengo.

KATTALIN.—Bai, ori ala da, baiñan guk eztugu iñoren aurrean olakorik esan bear, bestela, gutxietsiko gaituzte. Jendearen aurrean jo dezagun goitik Lapuebla'tarren aundikitasuna.

- PABLO.—Iñundik ere, jatorrizko aundikitasun ortara jo bearko, dirutan oso ezkontza kaxkarra egin baitugu. Lur-jotako jendea, zorra beste ondasunik eztaukatena.
- KATTALIN.—Baiñan, ala're, itxurak gordetzen iñork ez bezala daki-tenak. Bazter guzitan zorrak izanarren, nork esan beren maillari dagokionez bizi eztiranik.
- PABLO.—Zorionez, Medina del Campo emendik oso urruti dago eta emengo jendiak eztu jakingo zeñen eroriak dagozen Lapuebla'ko kondeak.
- KATTALIN.—Gure Jaungoikoa'k gurutze bat kendu digu eta bestea eman.
- PABLO.—Guretzat ordea, eramangarriago.
- KATTALIN.—Eztizut ezetzik esango, baiñan egon ziur, Keleo'tarrak etzigtutela sekula xoxik aterako beren pobretasunian eta lotsaga-beok, dagoneko, diru eskean asi zaizkigu euren zorrak estaltzeko.
- PABLO.—Amar milla errial eskatu zizkidaten...
- KATTALIN.—Ezta auntzaren gaberdiko eztula. Eta eman?
- PABLO.—Barko, ezkontz egunean izan baitzen, baiñan laister itzultzeko idean...
- KATTALIN.—Lenengo amar millak eman ba'dituzu, emanak dagoz, baiñan etzazula itxoin berriz ikusterik. Nondik itzuliko dizute tripa-zorria zerkin engaña eztaukatenok?
- PABLO.—Aurreneko eskea zen eta ezin ukatu, baiñan, berriz eskatzen ba'didate, aituko dituzte berenak eta asto beltzarenak.
- KATTALIN.—Engañatuko zaituzte berriz ere, kottau ori, oien koipe ta loxintxak zuk baiño geiago dezakete. Ezagutzen zaitut, senartxo.
- PABLO.—Oker dabilta koipelustreok nirekin. Ez didate berriro iruzurrik eginen.
- KATTALIN.—Ba, euren ustean urre minarekin topo egin dute. Orain egun batzuk entzun nun esaten Madrillera joan bear dutela bitzitera... noski, gure errapeari eraginda.
- PABLO.—Ezta egia izango.
- KATTALIN.—Larri ibilli. Orain artean uri zikin ortan bizi ba'ziran, Madrilleko etxe-bizitza baten errenta ordaindu ezin zutelako zen. Eta egingo nuke, orain atera dizkizuten amar milla errialak (eta aurki aterako dizkizuten beste amar millak), eztituztela zorrak ordaintzeko, Madrillen berai dagokien etxe bat artzeko baizik.
- PABLO.—Arrano, arranoa! Eztidate ba niri geiago xoxik aterako. Eztakite ondotxo norekin ari diran.
- KATTALIN.—Guztiauek beñepein, eztitezela Pello'ren belarritara eldu. Gutzaz parre egiteko ez luke besterik bear.
- PABLO.—(Keskati.) Eztakit ba, obe ez ote genuken, Pello'ren esanari jarraituz Joxe Migel'ekin ezkontzea gure alaba. Izain oiek azkeneko odol tantaraño xurgatuko digute.

KATTALIN.—Ez, Pablo, egon tranquil, zu ausartzen ezpa'zera dirua ukatzen, niri aituko dizkidate asto beltzaren arrantzak eta ostiakadak. Mutriku'ko alaba naiz eta arrantzale odola daramakit zaiñetan.

PABLO.—Kattalin, lenengo aldiz entzun dizut olako zatarkeria esaten!

KATTALIN.—Barkatu, barruko irakñean esan dut-eta. Nire odolaren urdintasuna...

PABLO.—Bai, bai, ba-dakit ortik aurrerakoa, ez jarraitu... Besterik esan nai nizun ordea. Gaur jaso dut Lucientes jaunaren eskutitza, zera esanaz, alegia nire aginduak jarraituz, Joxe Migel joan den astean urkatu dutela.

KATTALIN.—(*Isututa.*) Urkatu?

PABLO.—Urkatu esan al-dut? Barka, barka, buru zoro au eztakit nola dabilkidan aspaldi ontan. Askatu, esan nai nun.

KATTALIN.—Ba-negon ba...

PABLO.—Eta zer deritzazu?

KATTALIN.—Trumoiak aurki joko dula.

PABLO.—Trumoiia besterik eztan artean...

KATTALIN.—Ez ezta gauza aundia.

PABLO.—Aizea prexkatzen asi da eta ongi ba'deritzazu etxeruntz joango gera.

KATTALIN.—Bai, bai, goazen, Joxe Migel'ekin kalean topo egin baiñio len.

PABLO.—Naiago dut Joxe Migel'ekin topo eta ez Pello'rekin. Onekin ibilli bear dugu kontuz. (*Bijoaz.*)

BIGARREN JARDUNALDIA

KALAMAX eta INAXI

(*Alkarrekin sartu bitez jardunaldian berotuak ba'letoz bezala.*)

KALAMAX.—Azkenekoz alkar ikusi gendun ezkeroz gora-bera aundiak izan dira gure artean.

INAXI.—Eztakit zer esan nai duzun orrekin, "gure artean" gauzak lengo tokian baidiraute.

KALAMAX.—Gure inguruan gauzak aldatu ba'dira, zergatik ez ditezke alda gure artean?

INAXI.—Nire biotza lengo tokian dagolako.

KALAMAX.—Zure biotzak eztauka lengo tokian egonik, Inaxi. Joxe Migel il zela bost illabete dira. Garaia da, beraz, maitasun zahar ori ahaztutzeko eta beste zerbaiten pentsatzen asi.

INAXI.—Ori nire kontua da. Baiñan ziur egon zaitez, iñoiz beste maitasun baten pentsatzen asten ba'naiz, eztela zurean izanen.

KALAMAX.—Enun uste ain arbuiagarri nintzanik, Inaxi.

INAXI.—Arbuiagarri ez ezik, nazkagarri.

KALAMAX.—Eskarrikasko zure lore orregatik; baiñan zergatik diñozu ori?

INAXI.—Luixa'rekin egin duzuna egiteko eskubiderik eztagolako, nazkagarri batek bakarrik egin dezakelako alako urdekeria.

KALAMAX.—Et, et, et. Poliki ortxe. Nik Luixa'rekin egiña eta Luixa'k nirekin egiña uztarri baten lotzekoa da. Alkar engañatzen ibilli gera.

INAXI.—Ez, aixkiria, ori ezta egia. Zuk Luixa engañatu egin duzu eta Luixa'k zeu ez. Onek, geieneko ere, bere lanari koipe pixkabat emango zion, baiñan beti asmo garbiz jokatu zun, gogor saiatu baitzen nire ama berotzen zurekin ezkon nadin eta ark itxaropenak eman zizkion. Ala're, nik ezezkoan iraun nun eta dena alperrik izan zen. Baiñan, zuk Goñi-zahar'i ezkontzaz itz egin zenionian, ark lenengotik ezezko borobilla bota zizun eta zu gezur ta iruzur ibilli zintzaion Luixa'ri, ura zoraturik zegola esanaz, zurea nola edo ala ateratzekotan.

KALAMAX.—Zuk nola dakizu Goñi-zahar'ek zer esan zidan niri?

INAXI.—Goñi-zahar'ek berak orain illabete nire aitari esan ziolako.

KALAMAX.—Ori egin ba'nun, zure biotza irabaztearren egin nun soilki eta ez txarkeriz.

INAXI.—Nire biotza irabazteko ustelegi dago zuria.

KALAMAX.—Kontu mingain orrekin, Inaxi, min egiten didazu-ta. Zuk diñozunez nik biotza ustela dut, baiñan, zuk ere ustel askua daukazu mingaiña.

INAXI.—Nik esandakorik entzun nai ezpa'duzu, ba'zuazke nire albo-tik, bestela gogorragoak entzun bearko dituzu-ta.

KALAMAX.—Zure abo zikiñaren bildur naizela uste al-duzu? Bota, botatzeko duzuna.

INAXI.—Eztizut ustelkeririk botako; bai ordea, ustelkeri guziak baiño geiago min egingo dizuna... Jakin ezazu: Joxe Migel bizi da eta Getari'n dago.

KALAMAX.—Ja, ja, ja! Nork kontatu dizu ergelkeri ori?

INAXI.—Luixa'k, eta onek eztu ergelkeririk esaten.

KALAMAX.—(*Txundituta.*) Luixa'k?

INAX.—(*Garaikor.*) Bai, Luixa'k.

KALAMAX.—(*Amorratuta.*) Atso sorgin orrek.

INAXI.—(*Sumi.*) Noiztik da atso sorgiña? Zure alde zebillenean aingeruen pare zenun eta orain...

KALAMAX.—Esan dizut, Mutriku'n gora-bera aundiak izan dira bost illabete auetan eta ez da arritzeko len aingeru zena orain sorgin

edo deabru izatea. (*Siniskaitz.*) Eta nork "piztu" du illobitik "zure" Joxe Migel?

INAXI.—Ez al-duzu sinisten? Ainbat okerrago zuretzat. Zuk nirekin eztuzu itxaropen izpirik eta nik berarekin sekula baiño geiago. Gizajoa jakinberri da Agata ezkondu dela, engañatuta eta ia bear-tuta, bera il dela esanda gero. Aitortu bear da Agata ta Joxe Migel'i egindakoa urdekeri bat besterik eztela, baiñan, nire biotz naigabetuak poz artzen du markes jaun-andreen ziraunkeri ontaz.

KALAMAX.—Joxe Migel agertu delako zapuzten nauzu, beraz? Gaiñerakoan on niñuzuke.

INAXI.—Zeu on? Putzura botatzeko izan ezik... Fantasioso alakua! (*Bifoa eta KALAMAX geldi bedi.*)

IRUGARREN JARDUNALDIA

KALAMAX eta PERU JAUNA

PERU JAUNA.—Zer zenduten orrelako ixkanbillan Inaxi ta biok?

KALAMAX.—Oso arrotuta zegon Pertxal'en alabatxo pertxenta.

PERU JAUNA.—Ura arrotuta eta eu pattalduta? Kalabazak eman al-dizkik?

KALAMAX.—Otrek niri kalabazak emanda, nik nai aiña izango ditut gero're, baiñan orrek eztu izango nai dunik, berak ala uste ba'du ere.

PERU JAUNA.—Orren gogokoa joan zen, zorigaitzez.

KALAMAX.—Berak ezetz diño ba... Joxe Migel piztu egin omen da eta berriz ere arekin ezkontzeko ustetan edo... gogotan asi da.

PERU JAUNA.—Joxe Migel piztu? Burutik egin al-zaio orri? Azken orduan lagundu zion apaizarekin neroni egon nintzan, il-agiria egin zun medikuarekin ere bai, Salamanca'raiño ortarakoxe joanda gezurrik ote zen ala ez jakiteko. Eskela ere, aundi askua jarri zuten Donostia'ko eta Salamanca'ko egunerokotan.

KALAMAX.—Nik ere, bere buru-berokeriren bat zela pentsatu nun aurrenean eta algaraka ekin nion. Baiñan, gero kezketan jarri miñun albistea nundik zetorren esatean.

PERU JAUNA.—Nundik baiña?

KALAMAX.—Alegia, Luixa'k esan omen zion eta sorgin orrek ba-daki zer esaten dun.

PERU JAUNA.—(*Asaldatuta.*) Baiñan, esaidak nola esan ziken.

KALAMAX.—Nola esango zidan ba? Joxe Migel bizirik dagola, Getari'ra eldu dela eta besterik gabe kukurruku joka asi da, Keleo'neko mutilla seguru omen dauka orainguan.

PERU JAUNA.—Baiñan, nire senideak orrelako urdekeririk egin ote

didate? Jaungoiko santua! Nola ez nitun nik begiak lenago zabaldu?

KALAMAX.—Ez niri jaramon audirik egin, Peru jauna. Bearbada, neska ziztrin orren asmamenean sortutako buru-berokeriak besterik ez dira.

PERU JAUNA.—Ala izan dadilla, baiñan, ziaro kezketan jarri nauzu oraintxe. Sendagille, apaiz eta denak erosiak ote zituzten ziraun oiek? Nola ez ote naiz nire senideen zapokeriaz lenago oartu? Bai, bai, zalantzik gabe dana antolatuta zeukaten. Joxe Migel'en eriotza zabaldu zuten bein bitartean berak nai zuten ezkontza moldatzeko. Ala're, ez berak nai zuketean maillakoa, baiñan, bai Joxe Migel'ekiko ezkontza galtzeko laingoa. Nik, txarkeri onen susmorik izan ba'nu, etzidaten niri orrelako ziririk sartuko. Suge narratzarien antzo jokatu dute... Eta bitarte ontan nun egon da Joxe Migel?

KALAMAX.—Nik al-dakit? Ondo lotuta eukiko zuten beñepein Agata ezkondu artean.

PERU JAUNA.—Milla deabru! Ziraunkume oiek egin digute egitekoa! Nun da Luixa? Esaidazu, beragana joan nadin.

KALAMAX.—Luixa? Ezkoba gaiñean jarrita bazterrak miatzen nun-bait. Sorgiña alakoa! Lurpetik ere ateratzen ditu albisteak orrek!
(*Bijcaz biak.*)

LAUGARREN JARDUNALDIA

ANTTON eta BILLOBATXOA

ANTTON.—Eldu gaituzu, billobatxo, nire biotzari ain maitagarri zaion kai zahar ontaraiño.

BILLOBATXO.—Aitona, zergatik maite duzu onenbeste gure kaia?

ANTTON.—Nire izanaren oroimiezez ementxen asetzen naizelako iñun ez bezala, billobatxo.

BILLOBATXO.—Aitona, eztizut ulertzen itz oiekin zer esan nai duzun.

ANTTON.—Ez da erreza. Ni ere, noizpait, oso antziña, zu bezalako motiko txikia izan nintzan eta ez nitun ulertzen gizonen jardunak. Urteak erakutsiko dizute nire itzen esangura. Artean, jolas-tu zaitez aiton zahar onen letaniai jaramonik egiteke, urteok baiño ederragorik nekez billatuko duzu-ta.

BILLOBATXO.—Aitona, Atxukale'ko gaindegitik itxasoari begira sor eta lor gelditzen zeranean, zerbait esaten al-dizu belarrira?

ANTTON.—Itxasoak? Esaten ote didan! Aurtzarotik asi ta zahartzaroraiño nire bizi guziaren berri ematen dit itz gutxitan. Nolako ixilpeko gozotan aritzen geran itxasoa ta biok!

BILLOBATXO.—Bai ote? Eta zer esaten diozute alkarri?

ANTTON.—Orra, parraskiro zertzuk esaten dizkioten: “Antton nauk, Keleo’neko zaharra, biziberrak eraginda ire sabeletik ainbat ume ostutakoa eta sarritan nirekin gaizto ta zital izan ba’aiz ere, ire beltzalditan ni irentsimiñez, maite aut Itxaso, arraiak ez beste, maite aut mariñel gose orruka ari aizen Itxaso ikaragarria, estuasunik gorrienakin batean zor baitiat iri nire bizitzako laurogei urte aunditan jandako eguneroko ogia. Iri eskerrak seme-alaba eder galantak azi nizkikan eta auek, iri bearrik ere, ekarri zizkidatek nire zahartzaroaren pozkarri billobatxo zoragarriok. (*Au esanaz maiteki igurtzi beza alboan daukana.*) Mutil koskortu orduko, txalopa aieneko ire erraietan murgildu nindukan eta geroztik, nire-biziko ordurik gozoenak eta samiñenak ere bai, ire altzoan egin dizkiat. Orain, zaharrieriak jota, ire sabeleko gazi-gozoek xurgatzeko deuseztuta gelditu naizelarik, Mutriku’ko leiotil zoragarri ontara natorkik, aspaldiko lagun zahar ori, agur gozo bat egitera.”

BILLOBATXO.—(*Aitonari begira lilluraturik.*) Egundaino ez nizun entzun orrelako gauza politik esaten, aitona. Eta itxasoak ulertzen al-dizu guztiori?

ANTTON.—Bai, billobatxo.

BILLOBATXO.—Euskeraz ba’ote daki ba?

ANTTON.—Jakingo eztu ba? Norekin itz egin ote du geiago Kantauri itxasoak joandaneke bi edo iru milla urtetan euskaldunakin baiño

BILLOBATXO.—Eta itxasoak zer esaten dizu zuri, aitona?

ANTTON.—Zer esaten didan? Orra, nirekiko oi dun biotz-izketa: “Nik ere maite aut, Keleo’neko Antton, euskaldun arrantzale zaharra, maite aut nire arraitxoen pare. Nekez eta izerdiz eskuratu diat nire erraietako altxorra eta bide-lapur antzo nire umetxoak ostutzeraz etortzen intzalarik, zenbat aldiz ez ote aut nire atzaparrez estutu ire lapurretaren kontu zorrotza eskatuz? Ala’re, irekin biotz-bera eta errukiorra izan nauk. Ire bizia nire esku eukirik, nire barrutira lapurretara etorri aizen orotan ire kupida izan diat, bai-ba’nekikan zenbat ume itukan legorreen niri ostutako janari-zai. Eta bidezkoa ukan Jainko-legez nire umien bizi-eskeintza gizadia azi ta zabaldu dadin aldi amairafino.”

BILLOBATXO.—Aitona, Fermin jaunak ere eztitu orrelako gauza politik esaten pulpitutik.

ANTTON.—Biotzari izketan uzten ba’zaio, bururik argienak baiño gauza ederragoak esaten ditu sarritan.

BILLOBATXO.—Aitona, Kristo Tranpako’ri Aitagurea esatera joan bearko dugu aurki.

ANTTON.—Bai, kuttuna, kai zahar oni azken agurra eginda joango gaituzu.

BILLOBATXO.—Aitona, Kristo'ren oiñetan dagozen bi doneak nork lepotu zitun ba al-dakizu? (3).

ANTTON.—Orain berrogeitamar urtetsu gertatu zen. Bearrik, Kristo gurutz-iltzatuari eraso zion arrantzalea etzen Mutrikuarra, Debarra baizik. Orain, Deba'n ezta itxasora arrantzalerik ertetzen, baiñan, nire gaztetan debarrak Mutriku'ko txalopetan ibiltzen ziran. Au dala-ta, itxasorako joan-etorria Mutriku'tik egiten zuten. Beiñola, bixigu-garaian, ekaitz aundi batek erasota arribadan sartu ziran arraiñik ekartzeko. Itxasotik etorri-berri zen Debatar batek, Tranpa-kalean gora zijoalarik, Gurutz-iltzatuaren irudi aurrera eldu zanean, ikaragarritzko biraua jaurtiz, jo zun esku batean zeraman abriñarekin eta Kristo'ren oiñetako bi doneak lepotu zitun. Arrantzale zital ori, ordea, bere egitekoaren ondoren zerraldo erori zen bizi gabe.

BILLOBATXO.—Eta zuk ikusi al-zendun nola il zen?

ANTTON.—Egia esan, nik ez num ikusi, baiñan oraindik ere bizi dira Mutriku'n eriotz orren testigu diranak.

BILLOBATXO.—Debarrak gaiztuak al-dira, aitona?

ANTTON.—Otsokoak nun-nai dabiltz, Ondarru'n, Deba'n eta Mutriku'n. Zure adiskide tartean arkituko dituzu, apika. Erne ibilli, beraz.

BOSGARREN JARDUNALDIA

PERTXAL, KELEO eta lengoak

KELEO.—Kaixo, aita.

PERTXAL.—Jainkoa'k arratsaldeon, Antton.

ANTTON.—Bai zuei ere, "gazteak".

KELEO.—Aita zaitut eta "gazte" naizen kontua egin dezagun.

ANTTON.—Itxasora ateratzeko gai den artean gizonak etziok bere bu-ruari zahar'iritzi bear, seme.

PERTXAL.—Ortaz, oraindik gazte ametsetan bizi bear ko diagu urte batzutan, Keleo.

KELEO.—Bearko (ANTTON'en besotik den semea ar beza itz oek esanaz), gure umeok aurrera aterako ba'ditugu.

ANTTON.—Gaur arratsean bixigutara erten bear al-duzute?

KELEO.—Gu baiezkoan gera, baiñan ba-dira tartean ateratzeko bildur diranak.

(3) Mutriku'ko Tranpa-kale'ko Kristo'ak oiñetan ditun bi doneak Birjiña Maria eta Joan Bataiatzalea dira eta elezaharrak diñonez, jardunaldian dakarkigun bezala lepotu zitun arrantzale batek.

ANTTON.—Itxasoak bekoki beltza zeukak Asturias aldetik eta ekaitzak jotzen ba'dik, larri asko ibilli bear duzute.

PERTXAL.—Nire ustean, pasako zaio beltzaldia. Itxura txarragoarekin ere atera izan gera eta onik etxeratu.

KELEO.—Aita, aur eder oegatik ezpa'litz lasai geldituko giñake etxean, baiñan zortzi umien urdaillak bete bear ditun aita batek orrelako nagikeririk onetsi al-dezake?

ANTTON.—Bai, seme, ba-zekiat ik bezin ongi kezka orren berri, baiñan, ausarkeri bat dala-ta, zortzi umezurtz uztea obe al-derizkiok?

KELEO.—Aita, nik umeok azitzen ditudan bezala, azi giñuzun zuk noizpait. Zure kezka bakarra guri jatekoa ta jatzekoa alik oparoena ematea izan zen eta itxaso zitalari etzenion sekula bekoki beltzik ikusten guri eguneroko ogia ekartzeko garaia eltzen zitzazunean.

ANTTON.—Egia duk, seme, baiña, ori dala-ta, makiñabat aldiz egon nauk itxasoaren atzaparretan ito-ez ito.

KELEO.—Eta gu artean zure kezketan, aita, zure alde otoizka eta bein baiño geiagotan Nazarenu atera eta Iñua eta Salbia kantatu ere bai txalopakoak galdu ez zintezten.

PERTXAL.—Gurean berdin izan oi zen, Antton. Arrantzaleok belaunez-belaun ixtori berbera berritzen ari gaituzu.

ANTTON.—(*Bere billobatxoa aitari kenduz eta lastanduz.*) Baiñan, billobatxo maitagarri au umezurtz gerta ba'ledi, nork emanen lioke jatena, nork beteko lioke bere aitaren utsunea?

KELEO.—Jaungoikoa'k eztitu bere umeak bakarrik uzten, aita. Zu itxasoan galdu ba'zindugun gure umetan, nolabait ere aterako giñan aurrera, naiz-ta estuasun gorriak ikusi. Baiñan, gaur bezalako egualdiakin aterako ezpa'giña, urte erdian legorrear bearke genuke eguneroko jatenari oratu eziñik.

ANTTON.—Arrazoi duk, seme; jarrai akiok nire erakuspideari, nik ere nire aurrekotatik baitiat jaso jokabide ori. Esana zegok: Arrantzaleak bere biziaren opariarekin irabazi bearke dik eguneroko ogi zatia.

PERTXAL.—Ogi samiña irabazteko, baiñan gozoa jateko.

ANTTON.—Bai, Pertxal, Jaungoikoa'ren bedeinkapenik etzaio faltako arrantzaleak jaten dun ogiari.

KELEO.—Kofradira joan bearke diagu, Pertxal, arrai subasta oraintxen duk eta.

ANTTON.—Legatzak zenbat egin dik bart?

PERTXAL.—Erriala kiloko.

ANTTON.—Besterik ez?

KELEO.—Etzuten geiago ematen. Baiñan prezio makurgarri ortan eman baiño naiago izan genun, etxekoai diosalik egin gabe, Zu-

mai'ra abantian joan gure arrai ta guzi, an sal-neurri ohea egi-
ten baitu eskuarki.

PERTXAL.—Eta pagatu ere, emen alako bi pagatu ziguten Zumaia'n.
Kiloko errialbi.

KELEO.—Mutriku'ko arrai-saltzalleak etzuten orrelakorik pentsatzen
eta legatzik gabe gelditu ziran.

PERTXAL.—Urrengoan eztira lo egongo. Gure txalupen brankak Zu-
mai'ra zuzendu baiño len, ordainduko dute bidezkoa dena.

ANTTON.—Ondo egin zenduten. Gantza ateratzalleari arraia eskuratu
baiño obe duk itxasora botatzia... Subastara zuazte, beraz?

KELEO.—Bai, asmo ortan atera gaituzu etxetik.

ANTTON.—Ni, oi bezala Tranpa-kale'ra nijoakizute mutikoarekin.
An, Kristo irainduaren aurrean belaunikatzen gaituzu biok eta
Aitagure bat esaten diogu, berari eraso zion mariñel zitalaz kupida
izateko.

PERTXAL.—Etzikan ba, biraoti ark, kupida aundirik merezi.

ANTTON.—Ez guk ere, Pertxal, Kristo'ri ainbestetan egin baitiogu
arrika munduko auzi zorotan burua galdurik ibilli geranean eta
ala're, nireak egin dula oartzen naizenetan kupida eskatzen diot
gure Jaungoikoa'ri. Kupida niretzat eta kupida Tranpa-kale'ko
biraolari doakabearentzat. (*Bijoaz denak.*)

O I A L A'

SEIGARREN JARDUNALDIA

LUIXA eta AGATA

*(Agertokia lingua berbera. LUIXA'k trainak konponduz diardu lu-
rrean exerita. Lengo gertakizunetatik amabostaldi bat igaro da gutxi
gora bera. Neguak tarteka opa oi dizkigun egun eder bateko goizaldia.)*

AGATA.—(*Eskerreko aldetik sartuz.*) Arian, Luixa?

LUIXA.—(*Bere lanean burua jaso gabe.*) Eskuak arian eta soifia ego-
nian. (*Burua jasoaz.*) A! Baiño zu al-zera? Zer zabiltz emengo
aldi?

AGATA.—Orra ba; negugiro eder oni omen egiñaz ttpa-ttpa kaiera-
tu naiz.

LUIXA.—Ederki egin duzu. Negu ziztrin onek egin digun oparirik
ederrena da. Nork esan? Atzoko euri jakak etziran txantxetakoak
izan eta itxasoa ere arrotu xamarra ibilli zen... Gure mariñelak
etzuten gaugiro ona izango.

- AGATA.—Luixa, zurekin itz egin nai nuke eta uste dut eztugula au baiño abagune oberik billatuko bakarka jarduteko.
- LUIXA.—Egia diozu, emen ez digu inork entzuten. Zer nai zenuke?
- AGATA.—Aitzea dut zuk ba-dakizula Joxe Migel nun bizi den.
- LUIXA.—Bai, ba-dakit. Baiñan, zertarako nai duzu jakin?
- AGATA.—(*Asperenka.*) Berekin egon bear dut, nire zorigaitza jakiñe-razteko, nire biotzari arnas emateko.
- LUIXA.—Esango nizuke, baiñan obeto duzu ezjakiñean bizi.
- AGATA.—Nola nai duzu ezjakiñean bizitzea, Luixa? Eztuzu ikusten nire jokabidea zùritzea zor diotala?
- LUIXA.—Nik esan nion zeatz-meatz zurekin egin zuten guztia.
- AGATA.—Ala're ezta aski... Bere biotzaren berotasuna sentitzen ezpa'dut nirearen kontsolagarri, ilko naiz, Luixa...
- LUIXA.—Ori etzaizu zillegi, Agata. Ezkondu ziñan eta zure senarra-ri zor diozu zure biotzak senti dun guztia.
- AGATA.—Nire biotza lertuta dago eta ofiazea dut bizilagun bakar... Luixa, nork iruzur egin dit niri ain toleski ta makurki? Guraso izenik merezi al-dute... (*Negarretan lertu bedi eta LUIXA'k mai-teki kontsola beza.*)
- LUIXA.—Agata, zuzpertu zaitez... Ba-dakizu zure biotz eriarri orre-lako naigabeak kaltegarri zaizkiona.
- AGATA.—Nire biotzak gizon bat bakarrik maite du eta aura kendu egin didate. Esaidazu nun den Joxe Migel, beragana joan nadin...
- LUIXA.—Ez, Agata, etzaizu zillegi.
- AGATA.—Nirekin egin dutena zapokeri bat da, Luixa. Nik eztut ni-re senarra maite, ezin jasan dut nire alboan, beraganako nazkak eta iguñiak itotzen nau... Eta orain, Joxe Migel bizi dela jaki-ñik nola nai duzu nire senarrarengana itzultzea? Otoi, esaidazu Joxe Migel nun bizi den bere altzoan nire naigabea ustu dezadan. (*Negarretan lertu bedi.*)
- LUIXA.—(AGATA *lastanduz.*) Irugarrenez desaizut, Agata: etzaizu zi-llegi. Jaungoikoa'k gurutze astun au egonarriz eramateko eska-tzen dizu.
- AGATA.—Ez, ezin dut eraman eta eztut eramanen. Betorkit Joxe Mi-gel edo betorkit eriotza, baiñan, egun bat geiago ez nire sena-rraren alboan...
- LUIXA.—(*Begiak zerurantz jasota.*) Jauna, erruki zakizkio zure mi-rabe oni eta egizu zure argi dirdaitsua sar dadilla bere biotzean barrena. (*Bekokia ikutus.*) Gaixoa! Kopeta izerdi otzetan dauka.
- AGATA.—Luixa, eztakizu zenbat sufritu dutan Joxe Migel ezagutu ezkerro. Eztakit Jaungoiko Gure Jaunak zertako jarri zidan bi-dean...
- LUIXA.—Jaungoikoa'ren asmoak ain dira sakon eta ulerkaitzak ne-gar erri onetan bizi geranontzat... Baiñan, bere bide ezagugaitze-

tan ezarri dizkigu mugarri batzuk itxumustuan saiestuta amilpean labaindu ez gaitezen. Zuk eztakizu bere bide ta asmoen berri, baiñan, saiestu ez zaitezen mugarri auxen jarri dizu: etzazu opa zurea ezten gizona. Aiena ezazu bada zure gogamenetik Joxe Migel'en oroitza eta alegin egizu zure senarraganako iguin ori zapuzten.

AGATA.—Eriotza errezago onetsiko nuke guztiori baiño.

LUIXA.—Guztiori eta beste zerbait geiago eskatzen dizu Jaungoikoa'k: Ainbeste belzkeri egin dizutenai barka zaiezula.

AGATA.—Alegiñak eginen ditut, Luixa. Gaur-gaurkoz ezin dizut besterik agindu.

LUIXA.—(*Muin emanaz.*) Agata, ona zera, iñor onik ba'da munduan. Eztakizu zenbat maite zaitugun arrantzaleok.

AGATA.—Bai, arrantzaleak maite naute eta nik ere maite ditut arrantzaleak, iñoiz Jesus'ek maitatu eta aukeratu izan zitun bezala, bai-baitzekin Ark biotz xaloak nun arki... Nik ere, orrelaxe idoro nun bat on askua, biotz sutsu eta tolesik gabea...

LUIXA.—Baiñan, orain, Jesus berberak eskatzen dizu emankizunik aundiena. Bere maitasunarren Joxe Migel'enari uko egiteko.

AGATA.—Ulertzen dizut, Luixa. Ez nadin erten Jaungoikoa'k bere bide ezkutuai ezarritako mugarritik. Baiñan, eztakit kemenik izango dutan emankizun au burutzeko, ain baitira latzak eta neketsuak guretzat Jaungoikoa'ren bideak!

ZAZPIGARREN JARDUNALDIA

Lengoak eta PERTXAL

PERTXAL.—(*Urduri ta artega.*) Beltza gertatu da itxasoan gaur arratsean. Tantorta'ko kalan alazian genbiltzala, jo dugu gurearen brankaz Getari'ko txalopa bat saietsez eta killaz gora jarri dugu. Itoak iru izan dira. Oraintxen legorreratu ditugu gorputzak.

LUIXA.—Ene, Jaungoikoa! Eta noiz gertatu da zorigaitza?

PERTXAL.—Goizeko lauak izango ziren gutxi gora bera. Itxasoa arro xamarra zegon eta gaua txit illuna. Orregatik galdu zaizkigu iru mariñelok, deus ezpaitzen ikusten. Itoak Getari'ko txalupakoak dira, baiñan, iruretan bat Mutrikuarra da, Joxe Migel Keleo'nekua.

AGATA.—Joxe Migel? Jaungoiko maitea! (*Zerurantz begira jarrita.*) Nik galdu zitut Joxe Migel nire jokabide makurraz! (PERTXAL'i.) Baiñan, esaidazu, nun dago bere gorputza?

PERTXAL.—Emendik bixtan daukazu. Ikusten al-dituzu berrogeitar bat metrora arrantzale aldra aren alboan iru gorputz burutik estalirik? Beroiek dituzu itotakoak.

AGATA.—(*Zeruari zin egiñaz.*) Joxe Migel, zin dagizut Jaungoikoa'ren aurrean zuri egindako agintza eztutala urratu iruzurbi-dez baizik. (*Itzok esanaz, bijoa antxintxika JOXE MIGEL'en gorputza daukaten lekuraiño.*)

LUIXA.—Neska gaixoa! Jaungoikoa'k bakarrik daki zelako kalbariora daraman Joxe Migel'ekin maitemindu zen ezkeroz.

PERTXAL.—(*Astoratuta.*) Kankallu aundi bat izan naun, Ez niken bere aurrean Joxe Migel'en izenik aipatu bear.

LUIXA.—Zuhurrago ukean, noski, baiñan onezkero eztik zuzenbiderik. Alabearra duk gero, Getari'ko txalupan Joxe Migel suertatzea. Ba-nekiñan Getari'ra elduberri zana eta andik arrantzan asteko asmotan zebillena, baiñan nork esan bere lenengo itxasoratzean illotzik ekarri bear zutenik Mutriku'ra?

PERTXAL.—Gauaren beltzak galdu dizkin gizonok. Gaiñerakoan, zerbait ikusiko ba'litz... Gaua madarikatua! Ordubeteren buruan, ziarozko itxumustuan, amazpi gizon atera genizkiñan bizirik, baiñan, gañerako irurak ezin idoro iñolaz ere. Nunbait, itxasoak aparte xamar eraman zizkiñan eta beren ojurik ezin entzun. Noraezean ibiltzeak, berriz, bere arriskua zeukan, urreratu bearrean erabat aldendu baiditeke eta orregatik eguna argitzen asi arte zai egotea erabaki geniñan. Gaur goizean atxeman dizkiñagu iru gizonak neke aundirik gabe, baiñan, zorigaitzez, gorputz besterik ez itunan...

LUIXA.—Joxe Migel gizajoa! Orra, beltzak ikusteko jaiotako mutilla! Mundu ontako neke-samiñen orde z Jaungoikoa'k emango al zion bestean Betiko Atseden ezta.

PERTXAL.—Ala biz... Baiñan, barkatu, Luixa; joan bear diñat antxintxika apaizari ots egitera. (*Abia bedi.*)

LUIXA.—Bai, ua aguro, Ni bitartean, lanak utzita gorputzak ikustera joango naun. Itxaso madarikatua! Ogi puxkabaten truk zenbat mixerri eta zenbat oñaze dakarkiguk gure etxetara! (*Erten bedi illotsak gozen alderdira.*)

ZORTZIGARREN JARDUNALDIA

PERU JAUNA eta ANTON

Abagune batez, PERU JAUNA ta ANTON sartu arte utsik geldi bedi antzeztokia. Auek, gertakizunen berri jakiteke sar bitez arrantzako tresnak eskutan dituztela itxasoratzeke ustean. Izketan diárdutela, bat-batean oar bitez gertatzen denaz,

PERU JAUNA.—Itxasoa bare eta eder dago. Atzo arratsean ez nukean esango gaur goizean arrantzara atera bear genunik. Baiñan, aben-

du beltz onek ustekabea eskeini digun giro eder au ezta galtzen uztekoa.

ANTTON.—Ez orixe; nire zahartzaroko jolas bakarra auxen dut eta joandaneke amostaldi ontan eztu itxasoratzeko girorik egin. Orregatik, nire billa etorri zeranean itxasora erten nai nun galdezka, umeak baiño pozago jarri naiz.

PERU JAUNA.—Etsituta nengon aspalditxoan arrantzara ertetzeko girorik ez ote zun egin bear. Ain egualdi kaxkarrak egin baiditu bolara ontan.

ANTTON.—Bai, alaxen da, baiñan, negualdiko ateraldiok, tarteka egin oi diranez, askozaz gustagarriagoak izan oi dira. Eguneroko jolasak aspertu egin oi du eta noizik beingoak zoratu.

PERU JAUNA.—Ori ala denik ezin uka, baiñan kostakumeok itxas gezalak bizi gaitu eta au kendu ezkerro arraiñak legorrean bezala itotzen gera. Baiñan gaurkoa gurea da ta ase gaitezen itxasoaz urrengo txandaraiño.

ANTTON.—Bai, goazen lenbailen, potaña zai daukagu-ta. (*Abia bitez.*)

PERU JAUNA.—(*Bat batean geldituz.*) Baiñan, Antton, ori da jendez kai muturrean.

ANTTON.—Izan ere, zerbait gertatu ote da?

PERU JAUNA.—Itxura ala da. Gizonezkoak txapela kenduta dute. Nunbait, errezuon diardute.

ANTTON.—Itxasoan zerbait gertatu da, antza. Itoak edo dira.

PERU JAUNA.—Aztoratuta dagozela dirudi... Larrikara nabaitzen da euren arpegitan... Otsak, ojuak, gizonak negar zotinka... Baiñan, Jaungoiko maitea, zer gertatu ote da?

ANTTON.—Lagun nazazu, Pello, olakotan, zutik irauteko indarrak uts egiten baitit. (*Lagun bezaio.*) Ainbestekoa da, izan ere, nire zaharrieri ontan itxasoan itoak egiten didaten zirrara.

PERU JAUNA.—Atxiki niri, Antton, belanuk uts egin baiño len. (*Gizaldrari begira.*) Gizonezkoen artean emakumeak ere ba-dira. Oker ezpa'naiz, onera begira dagon ori Luixa da. Orain ere saltsa billatu du emakume orrek. Nola moldatzen ote da gertakizun guzietan lenengo jakille bera izateko? Sorgiña esan zion arrek, arrazoi pixkabat ez ote du berarekin?

ANTTON.—Urbil gaitezen gizatalderaiño, Pello. Eriotza anai bekigu gure billa datorkigunerako.

PERU JAUNA.—Bai, urbil gakizkion Eriotzari gizonki, bere ostean Bizi berri bat ba-delako usteak sendotuta. Ken ditzagun txapelak eta erreza dezagun "Aita Gure" bat itxasoak irentsiak Bizi ori goza dezaten... (*Aita Gurea errezaka bijoaz eta oiala jetxi bedi.*)

BEDERATZIGARREN JARDUNALDIA

AGATA bakarrik

(Oiala jasotzean lengo iruditegi berbera ager bedi, baiñan, illunik. Baster batean exerita bego AGATA, burua beso tartean kokatuta, burukizun astun eta mingotsaz ito learrrik. JOXE MIGEL galdu ezkerro estu atseden pakerik. Gorputza sukar izugarri baten mende dauka buruan darabilzkin pentsamentu latzak bertsolariaren boz ezkutu batek agertuko ditu Iturrino'ren ahapaldiok kantari bastidore artetik.)

Markes baten alaba
interesatua,
mariñeruekin
enamoratua,
deskubritu gaberik
bere sekretua,
amoriyua zeukan
barrena sartua.

* * *

Zer esaten didazu
Agata'k itz ori
tentatzen aizerala
trazak ba-dirudi,
etzait zure gradurik
tokatutzen neri,
ez burlarikan egin
mariñeruari.

Iduki dezakezu
ongi sinistua
aspaldian nengola
zutaz gustatua,
etzaitut nik utziko
desanparatua,
ala egiten dizut
gaur juramentua.

AGATA.—(Bat batean zutiturik eta eskudak burua eramana, zoratuta lez oju egin beza.) Aski, Jauna, aski...!

*(AGATA'k zoratubear ontan dirauun artean agertokian
noraezean ibilki bertsolariak beste ahapaldi au kanta beza.)*

Gaba pasatu eta
urrengo goizian
entierrua zuen
bigarren klasian,
markesaren alaba
guzien atzian,
zer pena izango zen
aren biotzian!

*(Bertsolariak kantari bukatu ordukoxe, AGATA zerral-
do erortzen da. Oiala askarki jatxi bedi.)*

AZKENA

Donosti'n, Azaroak 17, 1956

ETXAIDE'TAR JON